

TEMESI-FERENCZI KINGA¹**Tanterv-átalakulások a digitális kompetencia szempontjából az ELTE TÓK tanító szakán**

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kara az új Képzési és Kimeneti Követelmény alapján új tantervet dolgoz ki a következő oktatási évben felvételt nyert hallgatók részére. Ennek okán az informatika műveltségterületes hallgatóink tantervében is változások történtek, amelyekért a Digitális Pedagógiai Tanszék a felelős. Tanszékünk munkája során fontos szempont, hogy hallgatóink olyan digitális kompetenciával rendelkezzenek, hogy a munkájuk során azokat a tanulóik fejlesztése érdekében megfelelően és hatékonyan tudják majd alkalmazni. Az új tantervi hálóban megjelenő ismeretkörök segítségével a digitális pedagógiai képzés lényegesen átalakult.

Bevezetés

A XX. század második felétől az európai felsőoktatás folyamatos átalakulását egyaránt jellemzi a differenciálódás, diverzifikálódás és a homogenizálódás (Hrubos, 2011). E szerteágazó folyamatok mind hatással vannak a képzési programok alakulására. A közoktatás tömegesedése után a felsőoktatás is egyre több és heterogénebb hallgatót fogad, emiatt egyetemi oktatóként a munkánk összetettebbé válik, mert különböző tudásszintű és képességű hallgatókat nagyjából azonos tudásszintre kell hoznunk, majd továbbfejlesztünk, hogy az egyetem elvégzését követően színvonalas munkát végezhesenek (Rapos–Szivák, 2015).

A gyors technikai fejlődés miatt az oktatás folyamatos megújulásra szorul mind tartalmilag, mind módszertanilag. Hangsúlyosabbá válik a tudás, a tanulás eredményének végzettséghez kötött meghatározása és az egyéni tanulási utak a tudatos támogatása (Derényi, 2008). Az Egyetem képzési programja magába foglalja a hallgató, az intézmény és a munka világának igényeit, sajátosságait, érdekeit, és figyelembe veszi azokat. Így építi fel a célhoz vezető tanulási folyamatot, és nyújtja a támogató környezetet (Rapos–Szivák, 2015).

¹ Egyetemi tanársegéd, ELTE TÓK, Digitális Pedagógiai Tanszék, temesi.ferenczi.kinga@tok.elte.hu

Digitális Pedagógiai Tanszék

Tanszékünk fő kutatási profilja a 6–12 éves korosztály digitális kompetenciáinak fejlesztése és vizsgálata multimédiás oktatóanyagok, IKT eszközök és algoritmikus gondolkodás tekintetében. Mindez azért fontos számunkra, hogy hallgatónk olyan korosztály specifikus digitális kompetenciával rendelkezzenek, hogy a munkájuk során azokat a tanulóik fejlesztése érdekében megfelelően és hatékonyan tudják majd alkalmazni.

Az oktatás mellett konferenciákat, rendezvényeket is szervezünk a 6–12 éves korosztály digitális tudásával és annak fejlesztésével kapcsolatban. Legutóbb *Robotika, Kódolás kisgyermekkorban 2017* címmel tartottunk egy konferenciát, amely során érdeklődőink megismerkedhettek a robotika és az algoritmizálás kisgyermekkorban történő alkalmazásával, oktatásával.

Hallgatóinkat – az oktatási folyamaton kívül, vagyis hogy későbbi munkájuk során a tanult ismereteket hatékonyan alkalmazzák – támogatjuk saját kutatásaikban, TDK-n és OTDK-n való részvételben.

Kurzusváltások tanító szakon az évek során

1984

- Oktatástechnológia, III. félév, 4 óra/félév

2008

- Informatika a pedagógiai munkában (ea+gy), II. félév, 3x15² óra/félév
- Informatika tantárgy-pedagógia (ea+gy), VI. félév, 15 óra/félév
- Médiainformatika-Oktatástechnológia, VI. félév, 15 óra/félév

2017

- IKT a pedagógiában (ea+gy), I. félév, 3x15 óra/félév
- Informatika tantárgy-pedagógia (ea+gy), VI. félév, 2x15 óra/félév
- A multimédia pedagógiai alkalmazása, VI. félév, 15 óra/félév

Karunk tanító szakán informatikaóra először 1984-ben jelent meg, ekkor jött létre tanszékünk elődje, az Oktatástechnikai Munkacsoport, amely még nem különálló szervezeti egységként

² A 15 egy általános érték, a szorgalmi időszakban a heti 1 alkalmat jelenti.

működött, hanem egy másik tanszéken belül munkálkodott. Az évek során egyre pontosabb, specifikusabb névvel ellátott szervezeti egységként folyamatosan támogatta az informatika oktatását, amely tartalmilag évről évre, a körülményekhez igazodva egyre fejlettebbé vált, és digitális pedagógiai képzéssé alakult. 2008-tól a maihoz hasonló oktatási törzsanyag jelent meg, immáron az Informatika Oktatási Csoport neve alatt. A Kar minden hallgatója, minden szakon (tanító, óvodapedagógus, csecsemő- és kisgyermeknevelő) kapott ekkor már digitális pedagógiai képzést legalább egy féléven át. Tanszékké 2016-ban váltunk, és továbbra is minden szakon (annak megfelelő tartalommal és módszertannal) végzünk digitális pedagógiai képzést, illetve a tanító szakon az informatika műveltségterületes hallgatók még több és szerteágazóbb digitális ismeretre tehetnek szert.

Képzési és Kimeneti Követelmény

Képzési programunkban kiemelt szerepet kapott az iskolai feladatrendszer komplex elemzése és a tanulási folyamatot szervező pedagógiai kompetenciák. Munkánk során eddig is fontos volt, hogy eredményközpontú oktatásban részesítsük hallgatóinkat a kar minden szakán. Oktatásuk során a hallgatóink eredményes tanulása áll a központban, megismerés alapján történik a fejlődésük, attitűdváltásuk, tudásalkotásuk megkonstruálása.

A Képzési és Kimeneti Követelményben (későbbiekben KKK) megjelenik a tudás, a képesség, az attitűd, az autonómia és a felelősség, amely miatt már kurzusaink tervezésének kezdetén a hallgatót kell figyelembe vennünk. Ez a nézőpontváltás az oktatóról és az általa oktatott tananyagról a hallgatóra és az ő tanulására teszi a hangsúlyt.

Figyelembe vesszük a hallgatók előzetes tudását, de az említett heterogén felvételek alapján igyekszünk az alapoktól elindulni, és a kurzusok egymásra épülésével, konstrukciós folyamat által az ismeret és képesség jellegű tudás elsajátítása a cél.

A képzési program fejlesztése egyrészt a tanterv kidolgozását, a korábbi tanterv átdolgozását jelenti, másrészt előkészítésre kerül a program irányításának és fenntartásának terve. Ez a fejlesztés, a tantervi építkezés a pedagógusmunka kompetenciaigényéből indul ki (uo.).

A Magyarország Digitális Oktatási Stratégiájában³ külön foglalkozik a felsőoktatás helyzetével, és kiemeli, hogy a közismereti tantárgyak pedagógusképzésébe kötelezően épüljön be

³ Magyarország Digitális Stratégiája [online] <http://www.kormany.hu/download/0/cc/d0000/MDO.pdf> [2017. 04.23.]

a digitális pedagógiai szakmódszertani képzés, és a pedagógusképzés kimeneti követelményei között kötelezően jelenjen meg a digitális pedagógia alkalmazása.

Új KKK alapján új tantervet dolgoztunk ki a 2017/18-as oktatási évre felvételt nyert hallgatók részére. A szakmai kompetenciák leírásai részletesebbé váltak, próbálják lefedni az oktatásban szükséges tudásokat, képességeket, illetve megjelenik az autonómia és a felelősségvállalás az elvégzett munkájukért.

A tantervi hálóban az új KKK miatt változások történtek. Az óraszámok, kurzusok képzési ideje és helye a féléves bontásban többségében nem változott, de tartalmilag átalakítás történt. Három ismeretkörbe rendeztük kurzusainkat. Az első a *Digitális kompetencia fejlesztése* ismeretkör, amely minden szakon megjelenik. Ezen az ismeretkörtől felül még tanító szakon, az informatika műveltségterületes hallgatóink számára van a *Digitális oktatás alapjai* és a *Digitális oktatás módszertana* ismeretkörök, amelyek szakmai és szakmódszertani ismereteket tartalmaznak. Ennek az ismeretkörök szerinti felosztásnak másodlagos célja, hogy a tanszékek közösen, együtt is működhessenek abban az esetben, ha kurzusaik közös ismeretkörbe kerülnek.

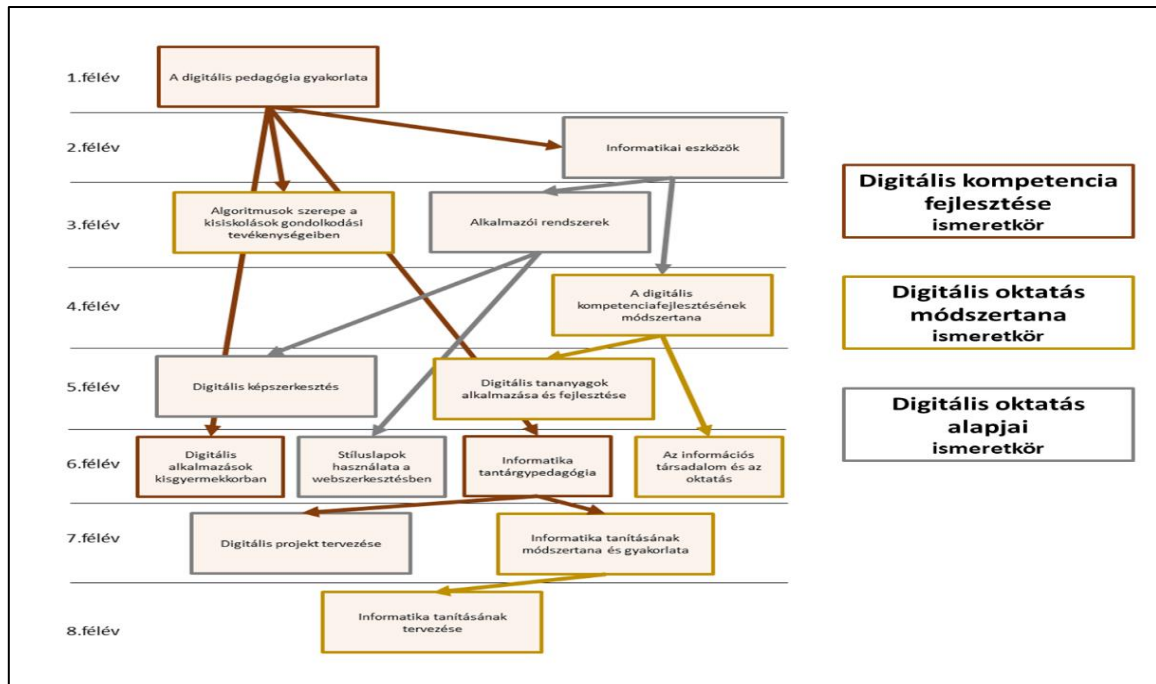
Informatika műveltségterület

Az ELTE Tanító- és Óvóképző Kara tanító szakán kötelezően választható műveltségterületi képzést is teljesítenie kell a hallgatónak, többek között választhatnak informatika, matematika, vizuális nevelés, választott idegen nyelv műveltségterületek közül.

Tantervi háló átalakulása

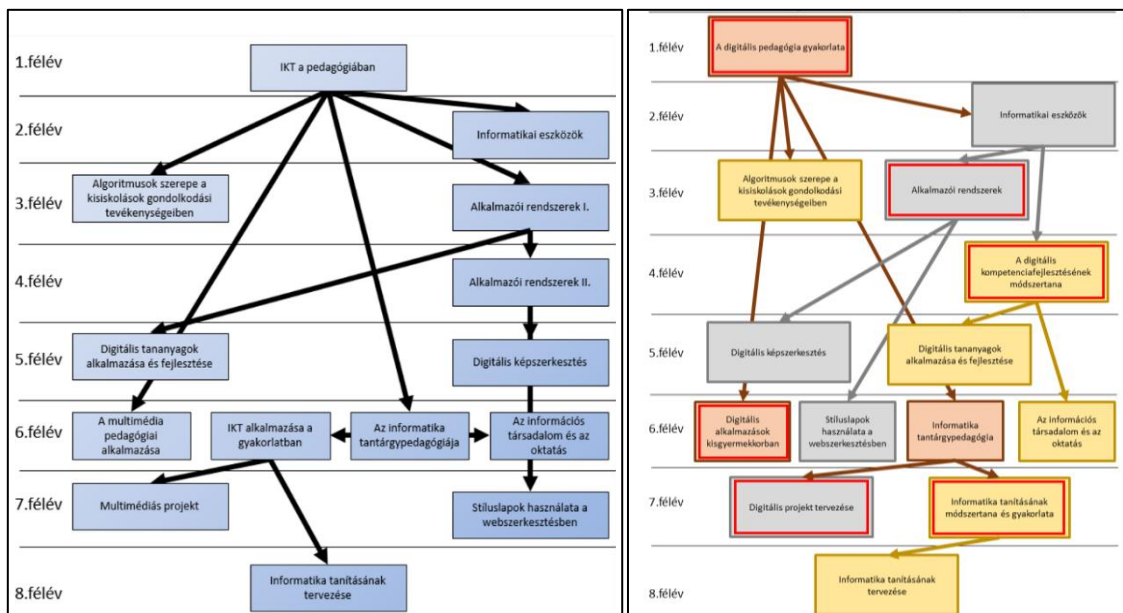
Az ismeretköreink a különböző kompetenciák fejlesztését célozzák meg több féléven keresztül felépítve. Az új KKK alapján írt kurzusleírásainkban az adott kurzusra vonatkoztatva megjelenik mind a négy szempont, vagyis a tudás, a képesség, az attitűd, az autonómia és a felelősség.

Tantervi háló

1. ábra. Tantervi háló ismeretkörökkel, informatika műveltségterület, ELTE TÓK, 2017. szeptember

A kurzusaink tanító szakon, az informatika műveltségterületen a 8 féléves képzésre lebontva az 1. ábrán láthatóak. A nyilak az előfeltételeket mutatják be, a színek pedig az ismeretköröket. Látható, hogy ezek egymásra épülve, de mégis egymáshoz kapcsolva egyszerre is megjelennek. Az egymásra épülő kurzusokban folyamatosan utalunk vissza az előfeltételekre, elvárjuk ezen előfeltételek tudását és alkalmazását a hallgatóinktól.

2. ábra. 2017-es tantervi háló és átalakításának eredménye 2017. szeptemberi kezdéssel

A 2. ábrán az aktuális és az új tantervi hálót láthatjuk. A kurzusszámok és a féléves beosztások nem változtak, így megmaradt a hallgatók és az oktatók óraterhelése az előző évekhez képest. A belső piros szegélyekkel jelölt kurzusok a teljesen új kurzusaink, amelyek nevükben és tartalmukban is újak lesznek. Azokat a kurzusokat, amelyek helyett ezeket létrehoztuk, egy másik kurzusba tartalmilag integráltuk.

Egy kurzus rövid bemutatása

Alább az egyik új kurzusunk leírásának egy részlete olvasható. Ebben a leírásban félkövér betűformával láthatóak azok az ismeretek, amelyek az új KKK-ban is megjelenő kompetenciáknak megfelelnek. Ez a kurzusunk a törzsanyagok közé, vagyis a *Digitális kompetencia fejlesztése* ismeretkörbe tartozik. Ez a kurzus hallgatóink képzésének elején, az első félévben jelenik meg, előadás és hozzá tartozó gyakorlat keretében. A 3x15 óra, 1x15 előadást és 2x15 gyakorlatot jelent. Arányaiban kevesebb előadást tervezünk, ezért fontos azok elméleti alapozó szerepe, melyet az értékelés kidolgozásánál is figyelembe kell venni. Mind az elméleti alapozás, mind a redundancia elkerülése miatt törekedni kell az előadások és a gyakorlatok tudatos, ha kell, formális összekapcsolására is. Így a gyakorlati órák során több esetben is hivatkozunk az előadás tartalmára. A kurzus leírásában megjelenik a kurzus általános leírása, majd külön a már említett *tudás, képesség, attitűd*, illetve az *autonómia-felelősség* olvasható, amelyben a hallgatóknak a kurzus elvégzését követő ismeretei, képességei jelennek meg.

Kurzus címe:

A digitális pedagógia gyakorlata⁴

Kurzus adatai:

ea+gy, I. félév, 3X15 óra/félév

Kurzus leírása:

*A tárgy tanulása során a hallgatók felkészülnek **mind a tanítói munka, mind a magánélet területén előforduló feladatok ellátásához szükséges IKT eszközök** kiválasztására, hatékony és kreatív **alkalmazására**. Megismerik az **információs társadalom** jellemzőit és a **pedagógiai folyamatokra** kifejtett hatását. **Jogi alapismereteket** szereznek az IKT alkalmazásáról. Megismerik az algoritmusok és a kódolás **gondolkodási folyamatokra** gyakorolt hatását valamint a **digitális környezet lehetőségét** az iskolában.*

⁴ Tantervi tájékoztató az alapképzési tanulmányaikat az elte tanító- és óvóképző karán 2017 szeptemberében megkezdő hallgatók részére. http://www.tok.elte.hu/file/NTK_taj_2017_Bp_.pdf, [2017. 11.25.]

Tudás

Ismeri a web 2.0 által nyújtott lehetőségeket a pedagógiában és az ehhez kapcsolódó jogi alapismereteket. Tisztában van az algoritmusok és kódolás szerepével kisiskolás korban. Biztos szakmai ismeretekkel rendelkezik a digitális környezet kialakításáról kisiskolás korban. Ismeri a digitális képek felhasználásának és átalakításának lehetőségeit. Ismeri a prezentációkészítés szabályait, az interaktivitás lehetőségeit a bemutatóban. Tisztában van a nagy terjedelmű dokumentumok szerkesztéséhez használt stíluseszközök lehetőségeivel. Ismeri az interaktív tábla lehetőségeit, mely alapján képes a kisiskolás korosztály életkori sajátosságait figyelembe véve interaktív tananyag létrehozására.

Képesség

Képes az IKT lehetőségeit hatékonyan és kreatívan használni a tanítói munkában. A munkája során képes az IKT alkalmazásához kapcsolódó jogi szabályokhoz igazodni. Képes önállóan és folyamatosan fejleszteni magát, figyelni a tendenciákat és az újonnan megjelenő IKT eszközöket, ezeket elsajátítja, és tanítói munkájában alkalmazza.

Attitűd

Pozitív attitűddel rendelkezik az IKT eszközök használatával kapcsolatban. Nyitott a munkájához kapcsolódó új IKT eszközök megismerésére, alkalmazására.

Autonómia-Felelősség

*Önállóan képes: az IKT eszközeinek kreatív használatára.
Önállóan végzi: új eszközök felkutatása és alkalmazása.
Képes felelősen, a tanított korosztály életkori sajátosságait figyelembe véve az IKT eszközeinek alkalmazására az oktatási folyamatban.
Felelősséget vállal az elkészített munka minőségéért és a szerzői jogok kizárólagos tulajdonjogáért.*

Összegzés

A *life-long-learning* minden területen fontos, de az informatika dinamikusan változó és fejlődő világában különösen az, éppen ezért törekszünk arra, hogy hallgatóink attitűdjében megjelenjen a folyamatos szakmai fejlődésre való igény, mert a modern pedagógiai kihívásokra reagálni tudó, eredményes munkára és folyamatos szakmai fejlődésre képes pedagógusok képzése a legfontosabb cél.

Az átalakítás célja, hogy az informatika műveltségterületen tanuló hallgatóink specifikáltabb képzésben részesüljenek szakmailag és módszertanilag egyaránt. Tanszékünk eddigi munkája során is a hallgatóközpontú oktatásra törekedett, úgy tanítjuk a hallgatóinkat, hogy munkánk azt az adaptivitást tükrözze, amit a tanítóktól elvárunk az iskolai munkájuk során.

BIBLIOGRÁFIA

- 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendelet a felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiről, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet módosításáról. (5. TANÍTÓ ALAPKÉPZÉSI SZAK fejezet) [online] http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1600018.EMM×hift=ffffff4&xtrefere=00000001.TXT [2017.04.23.]
- Derényi, A. (2008). Tanulás a felsőoktatásban. *Educatio*, 17. évf. 2. sz. pp. 253–262.
- Hrubos, I. (2002). Differenciálódás, diverzifikálódás és homogenizálódás a felsőoktatásban. *Educatio*, 11. évf. 1. sz. pp. 96–106. [online] http://www.edu-online.eu/hu/educatio_reszletes.php?id=3 [2017.04.23.]
- Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája (2016). A Kormány-előterjesztés melléklete, Digitális Jólét program, Budapest. [online] <http://www.kormany.hu/download/0/cc/d0000/MDO.pdf> [2017.04.23.]
- Rapos, N. – Szivák, J. (2015). *Az osztatlan tanárképzés KKK-elemzésére épülő alapelveinek, képzési struktúrájának és tartalmának meghatározása* [online]. Fejezet. In. Rapos, N. – Kopp, E. (szerk): *A tanárképzés megújítása*. Budapest: Eötvös kiadó. [online] http://www.eltereader.hu/media/2015/11/Tanarkepzes_megujitasa_READER.pdf [2017.04.22.]
- Tantervi tájékoztató az alapképzési tanulmányaikat az elte tanító- és óvóképző karán 2017 szeptemberében megkezdő hallgatók részére. [online] http://www.tok.elte.hu/file/NTK_taj_2017_Bp.pdf [2017. 11.25.]

TEMESI-FERENCZI, KINGA

CURRICULUM TRANSFORMATIONS IN TERMS OF DIGITAL COMPETENCE AT ELTE TÓK'S
TEACHER SPECIALITY TRAINING

The Faculty of Primary and Pre-School Education of Eötvös Loránd University is developing a new curriculum for the new training and outcome requirements (as later TOR) of the new students admitted the next academic year. According to this, the main profile of our Department is to examine and develop the IT skills and digital competence in the 6-12 age group in multimedia educational curricula, ICT tools and algorithmic thinking. That is why it is important for us that our students have those kinds of digital skills that they will be able to use properly and effectively in their work at school for their students. In my presentation, I will explain the new curricula of the new TOR specialisation of elementary student-teachers and show how the application of ICT (both theoretically and practically) appears in the case of student-teachers and in their education.

